

Виходить у Львові щодня (крім неділі і св. кат. свят) о 5-ой годині по полудні.

Адміністрація и Експедиція підъ ч. 8 улицы Чарнецького.

Редакція ул. Францискавска ч. 10, дверь 10.

Письма приймають ся лише фрактовані.

Рекламація неопечатані вільні відь порта. Рукописи не повертають ся.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додатокъ до „Газеты Львовской“.

Предплата у Львові: въ Администраціи „Газеты Львовской“ и въ ч. к. Стара-роствахъ на провинціи на цілий рікъ 2 зр. 40 к. на півъ року . 1 зр. 20 к. на чверть року . . . 80 к. місячно 20 к. Поодинокое число 1 кр.

Зъ почтовою пересылкою: на цілий рікъ 5 зр. 40 к. на півъ року . 3 зр. 70 к. на чверть року 1 зр. 35 к. місячно 45 к. Поодинокое число 3 кр.

Ч. 141.

Середа 26 Червня (8) Липня 1891.

Рокъ I.

Бесѣда посла Барвѣньского.

Выслана вѣдѣлать послѣдъ підчасъ спеціальной дѣбаты надъ бюджетомъ министерства просвѣты.

Выска палато! Моя товаришъ-однодумцѣ поручили менѣ забрати голосъ въ спеціальной дѣбатѣ надъ бюджетомъ министерства просвѣты, щоби звернути увагу Выс. палаты и министерства просвѣты на пекучій потреби руского народа на коли школьництва. Выконуючи се порученіе, буду старатись о межъ обективностъ. Коли въ своей бесѣдѣ догнати и національного кола, то вамъ, поважани панове, выдасть ся се зовсѣмъ природнымъ и конечно потребнымъ, бо национальность и школа — нерозлучні. Передовѣмъ позволю собі сказати кілька загальнихъ увагъ.

На коли школьництва маємо мы въ Австріи въ двохъ послѣднихъ десятикахъ лѣтъ занотувати важні школьні реформи и взагалѣ значный поступъ. Такожъ еуме загальнихъ выдѣтокъ на цѣли школьництва, — въ предложеномъ бюджетѣ державномъ 12.7 миліонѣвъ въ порівнаню зъ бюджетомъ зъ р. 1869, що выносилъ около 3.8 миліонѣвъ, — свѣдчить конкретно о жаганяхъ нашого министерства просвѣты. Однакыжъ мимо того мусимо отверто признатись, що мы въ Австріи на послѣднихъ десятикахъ остались ще досыть далеко поза поступовыми культурными державами Европы, коли возьмемо на увагу, що н. пр. Франція тричницилась въ р. 1889 лише зъ державныхъ фондѣвъ 89 миліонами до етату школьного, а за цѣлу чергу лѣтъ законами однимъ по другомъ такъ поставила особливо народне школьництво, що й Німцѣ мучатъ приказати, що на полѣ и народного школьництва они вже не учить а радше сами учать ся. Хочъ и якъ приходить

окога ставити такі порівнаня, але я не буду въ те запускатись а звернусь до стану школь въ Галичинѣ.

Живе стремлене за поступомъ на коли школьництва можна безперечно замѣтити въ Галичинѣ. Въ двохъ послѣднихъ десятикахъ лѣтъ збільшено число середнихъ школь, отворено семинари для выобразования народныхъ учителей, и значно поднеслось число народныхъ школь; але мимо того найновѣйша естатистика школьна подае дуже невѣдрадній результатъ. Число середнихъ школь есть все ще недостаточне, а се и найважнѣйша причина надмѣрного перепопненія, зъ богато взглядовъ дуже школьного для середнихъ школь.

Не хочу васъ панове, мучити цифрами, а вказую на петицію, предложену Выс. палатѣ галицкимъ товариствомъ учителей для высшего школьництва, котра въ дуже яркихъ краскахъ зображае сумный станъ середнихъ школь въ нашомъ краю. Длитогу мушу Впов. п. совѣтникамъ двору д-рови Берви зложити щирю подяку за те, що въ своемъ справозданіи узналъ поправу того сумного стану за конечный обовязокъ министерства просвѣты, и я горячо поручаю Выс. палатѣ приняти резолюцію внесему комисією бюджетовою до правительства, о отвореніи новой гимназіи у веходной части Галичины, въ надѣи, що она якъ-разъ буде водповідати потребамъ руского народа.

Такъжъ зъ вдоволенемъ мушу поднести, що министерство просвѣты намѣряе упростити научный матеріялъ въ середнихъ школахъ, зредувати пляны та инструкціи и выдати водповідній учебники. Се тымъ больше конечно, бо лише въ той способъ можна буде вже разъ перѣшити справу перетяженія, котра водъ довгѣхъ лѣтъ есть предметомъ оговорѣвъ. Треба тѣшитись такожъ, що министерство просвѣты звернуло свою увагу на недостаточне методичне выобразование кандидатѣвъ на учительствъ,

та обѣцало помогти и въ томъ взглядѣ. На мою смирну думку, перетяженю можна запобѣгти въ великой части якъ-разъ добрымъ методичнымъ выобразованиемъ учительскихъ силъ. Се фактъ неоспоримый, що хотяи кандидаты на учительствъ достають фахове образование на университетяхъ, то все-таки образуютъ ся они радше на ученыхъ, а не на учительствъ среднихъ школь. Такъ званого року пробы для кандидатѣвъ учительскихъ у насъ бодай въ Галичинѣ нема, бо зъ браку учителей, котрыхъ зъ року на рікъ въ Галичинѣ чимъ разъ менше, берутъ вже укнченыхъ студентѣвъ университету за суплентѣвъ, а директоръ перетяженный писаниною и администрацією, звычайно не въ силѣ давати имъ жадныхъ методичныхъ указокъ. Такому початковому безъ методичного приготования повѣряють звычайно науку въ низшихъ класахъ, де вѣтъ матеріялъ науковый трактуе на университетскій способъ и выкладае незрозумѣло для ума малыхъ дѣтей. Зъ того выходитъ передовѣмъ перетяжене молодежи школьной, а дальше й се, що значна часть ученикѣвъ не робить достаточныхъ поступѣвъ и не далеко доходить. Длитогу мушу проектъ Впов. совѣтника двору Бера, поставленный въ комисіи бюджетовой, а котрый обговорюе методичне выобразование кандидатѣвъ на учительствъ для среднихъ школь, уважати за дуже щасливый и конечно потребный. (Браво!) Въ мѣстахъ зъ университетями, де звычайно есть кілька среднихъ школь и. пр. у Львовѣ и въ Краковѣ — не булобъ зовсѣмъ трудно завести въ среднихъ школахъ подъ проводомъ досвѣднихъ учителей водвѣдуване науки и практичній вправы для кандидатѣвъ учительскихъ, такъ якъ се заведено въ семинарияхъ учительскихъ. Въ такой способъ вже методичнымъ выобразованиемъ добрыхъ учителей можна бы въ части запобѣгти перетяженю молодежи школьной.

23

УЛЯНА.

Польска повѣсть.

И. М. Крашевского.

(Дальше).

И мала вже пойти до нихъ, а бояла ся, щоби въ той хвилѣ не надѣхавъ Тадѣй, бо перша бажала его стрѣвнути, перша бажала его привитати. Просила, щоби ѣй дѣтей принесли. Присѣла привела ихъ вечеромъ до двора и лишила при Улянѣ. Дѣти майже не познали ея, а она? Ея сердце було такъ повне иншого привязанія, иншого чутя, що видъ дѣтей не тронувъ его навѣтъ. Заламала руки — дивилась.

— Сироты, проказала въ духу — чимъ я для нихъ? Чи я для нихъ мати? О! нѣ. Якъ на чужій дивлю ся, якъ о чужихъ думаю. Не минѣ вже матѣрю имъ бути! Не зможу.

И знову плакала, що не могла ихъ вже любити, плакала надъ собою и надъ ними.

Дѣточокъ забрала назадъ. Она не пошла за ними въ околя, а нѣ тужнымъ сердцемъ, въ ея уху туркотѣла безнастанно брычка, котрой еподѣвала ся, въ ея серци товкла ся думка про поворотъ Тадѣя.

А вѣтъ? вѣтъ не вертавъ.

Всякій бѣль жо милѣмъ, по милѣи, важкій для человека; але коли прийде ся терпѣти его самому, безъ помочи людей та свѣта; коли вѣтъ продовжити ся безъ кошля и мѣры, якъ вечѣрній тѣни — о! якъ же зъ нимъ тогда выжити? А рѣдко бѣль такой вбивае: вѣтъ лишь доскулае, мучитъ и дразнитъ, але не воднимае житя. — Улянѣ що дня тяжше, що дня большій смутокъ, та все ще блымае надѣя, она повтаряе: вѣтъ верне!

Коли сидитъ у своей комнатицѣ, то очи ея зверненіи якъ день такъ нѣчь на вѣкно противъ шляху. Часто ворве водъ кушолѣ нику и зъ напруженнымъ окомъ та ухомъ вычѣкуе по цѣлыхъ годинахъ туркоту еподѣваной брычки. Вечерами прохожуе ся берегомъ озера, сѣдае тамъ, де сидѣла зъ нимъ, думаетъ о нѣмъ и дивитъ ся на шляхъ; а не водойде на бѣтъ, щоби не втеряти зъ очей шляху, котрымъ мае повертати. А шляхъ — куритъ ся водъ хлопскихъ вовѣвъ, водъ сѣльскои череды, водъ вѣзка провѣждающей шляхты, и нѣщо

больше. Въ недѣлю дзвонять церковній дзвонъ, кличуть людей на молитву. Въ новыхъ свѣтцахъ, въ бѣлыхъ хусткахъ и намѣткахъ еспѣшають всѣ улицы помолити ся Богу, еспѣшать поклонити ся Богородици. Она не може пойти до церкви, вѣтъдно ѣй передъ людьми — и лично, щоби вѣтъ не надѣхавъ, коли она буде на богослуженю. Отже сѣдае и звертае ся лицемъ до церкви, а очима пасе разъ въ разъ по дорожѣ.

Пусто на шляху тыждень, пусто другій и третій, пусто четвертій, шестій, осмый и десятій. Только дѣтъ, только заводѣвъ! А колько то разѣвъ здае ся ѣй, що отъ-отъ вже й ѣде, вже й пѣзнае конѣ, вже летитъ привитати! Брычка пересунула ся шляхомъ и погнала далѣ въ лѣсы. То не вѣтъ! И за кождымъ разомъ понуритъ голову смутна, зъ чорныхъ очей покотять ся слезы и знову чекае и знову на дурно.

Прийшла осѣнь, весела пора для селянина; ѣй сумнѣйше ще, якъ у лѣтъ, ея не тѣшитъ достатокъ, бо нѣчого ѣй не бракуе! для нещъ вѣтъ одно, колько тамъ въ поли нажали и що Богъ зъ нивы давъ — досыть, що его не ма, и не ма, и не ма!

Зъ деревъ опало вже всео листѣ и лежить жовте подъ деревами. На огородѣ еторчатъ лише сухі бадыла и чорній пнѣ. Холодно сидѣти надъ озеромъ, бо повнѣчний вѣтеръ надганяе хмары. Она все еще тамъ, бо зъ

Въ справозданю піднесено такожъ зъ натискомъ и зовсімъ справедливо потребу можливої концентрації научныхъ фахівъ въ одной рукѣ въ низшій гимназіи, що безъ сумніву булобъ дуже користне. Се спонукає мене звернути увагу С. Е. пана міністра просвіты на одно лихо, яке, на жаль, за часто стрѣчаемо въ нашихъ середнихъ школахъ, а то, що часто змѣняють учителѣвъ, котрымъ повѣрено якийсь оденъ предметъ. Я мѣгъ бы навести приклады, що за часъ одного школьного року чотири учителѣ оденъ по другомъ учили того самого предмету въ тій самій класѣ. Що така часта змѣна дуже шкідлива для поступу учениковъ, о томъ нема що розводитись, — звертаю ся лише зъ просьбою до министерства просвіты, чтобы зволито якъ найскорше тому лиху зарадити.

Мушу ще вернути до згаданого вже переповнення середнихъ школъ въ Галичинѣ. Побільшенемъ числа середнихъ школъ, якъ сего зовсімъ справедливо жадаєсь, можна переповненню ихъ зарадити лише въ часті, тожъ було бы дуже вказано, чтобы министерство просвіты заснувало бѣльше фаховихъ школъ, якихъ такъ дуже хибує въ Галичинѣ. Тымъ бодай въ часті зменшено бы надмѣрну фреквенцію школъ середнихъ.

Крѣмъ того можна бы сему лиху запобѣгти и заснованемъ новыхъ учительскихъ семинарій у вхѣдній Галичинѣ. Въ Галичинѣ есть лише шѣсть семинарій и зъ тыхъ только три припадає на значно бѣльшу вхѣдну частину краю. — а тимчасомъ н. пр. въ Чехіи, що має о 740.000 мешканцівъ менше, якъ Галичина, есть учительскихъ семинарій дванацять. Потребу збѣльшеня числа семинарій учительскихъ въ Галичинѣ узнала такожъ краєва Рада школьна и о скѣлько знаю, предложила министерству просвіты внесенє, оснувати двѣ школы у вхѣдній, а одну въ захѣдній Галичинѣ. Основанемъ сихъ семинарій можна бы зъ одного боку запобѣгти переповненню середнихъ школъ, а зъ другого боку помоглось бы народному школьництву въ Галичинѣ, въ котрій въ послѣднихъ лѣтахъ дає ся чути великій бракъ учителѣвъ.

Тымъ зовсімъ не хочу сказати, чтобы побѣльшенемъ заведеня науковыхъ вповнѣ удало ся зарадити браку учителѣвъ, — всекъ таки значно побѣльшилось въ той способѣ число силъ учительскихъ. Пѣсля рѣчьныхъ справозданъ галицкои краєвой Рады школьной про станъ школьництва въ р. 1887/88 и 1888/89 збѣльшило ся число учителѣвъ народныхъ вѣдѣ 1873/74 до 1888/89 р. о 2.098; загальнежь число учителѣвъ въ р. 1888/89 выносило 5.228 однакж мѣжь тыми було ще 455 безъ всякихъ испытѣвъ

Невѣдраній результаты, які выказала

послѣдна конскрипція о просвѣтѣ народній въ Галичинѣ, піднѣсь уже оденъ Вп. передбѣсѣдникъ лѣвиць подчасъ генеральной дебаты, а управильненє матеріальныхъ вѣдносинъ школы народной якъ такожъ и становища учителѣвъ признавъ за справу, заслугоуючу на особливу увагу. И дѣйстно, вѣдносины на поли просвѣты народной въ Галичинѣ, помимо гѣднихъ признаня заходѣвъ дѣтчныхъ чинникѣвъ, дуже лихй, а се не може бути рѣвнодушнымъ для интересѣвъ державныхъ тымъ бѣльше, що Галичина має сповнити супротивъ державы въ политичной ситуації найблизшой будучности дуже важну задачу.

До иллюстрації сихъ обставинъ позволю собі выимити дещо изъ згаданого справозданя и тутъ навести. Число школъ народныхъ збѣльшило ся вправдѣ вѣдѣ 1873/74 до 1888/89 року о 985, але есть ще богато такихъ школъ, котры по бѣльшой части задля браку силъ учительскихъ испнують лишь на паперѣ. Фреквенція подносить ся вправдѣ зъ кождымъ рокомъ, однакж число дѣтей, котры въ роцѣ 1888/89 не побирали нѣякои науки, выносило все ще о 46%.

Рада державна.

(38-ме засѣданє палаты послѣвъ зъ дня 4 лютя.) На суботнѣшномъ засѣданю вѣдповѣдавъ гр. Таффе на интерпеляцію пос. Деца въ справѣ розвязана рѣжныхъ вандрѣвнихъ зборѣвъ, організованихъ вѣденскимъ нѣмецкимъ товариствомъ людовымъ и заявивъ, що стало ся то або въ наслѣдокъ угрожуючого публичному порядку поступованя згаданого товариства, або въ наслѣдокъ недостаточного управленя товариства до такихъ зборѣвъ, або черезъ спѣвѣданя особъ неуповаженыхъ. Деякі присланій рекурсы дали причину до карного процесу черезъ дуже обидливй для власти выраженя.

Пос. Шереній складавъ справозданє въ имени комисіи, вызначенои для внесеня о удѣленє наганы Гесманови, Шнайдерови и Врабецови. Референтъ внесивъ, чтобы засѣданє було тайне. Палата приняла се внесенє майже односторонно, а вице-президентъ Хлюменкій зарядивъ выпорожненє галерій, що вѣдбуло ся зовсімъ спокійно. На тайномъ засѣданю предложивъ Шереній такы внесеня: 1) Згаданю Гесмана, абы Врабецови дати нагану, вѣдмавляє ся. 2) Такъ само вѣдмавляє ся жаданю Шнайдера, абы Гросови дати нагану. 3) Врабецови дає ся нагану за то, що вѣнь сказавъ Шнайдерови и: 4) Люгерови дає ся нагану

за то, що вѣнь сказавъ Врабецови, що той ховає собі до кишень 1500 зр., котры належать ся дробнымъ промышленцамъ. Надъ тыми внесенями вѣдбула ся ще дебата и палата о-статочно ихъ ухвалила.

Опѣсля розпочалась дальша дебата бюджетова, подчасъ котрой промавляли пос. Фусъ, котрый домагавъ ся меншой монеты якъ 1 кр. и скасованя штукъ по 4 кр. разомъ; посолъ Щепановскій домагавъ ся такожъ зменшеня одиниць монетарной, и выступавъ противъ того, чтобы платити урядникамъ за то, коли они выловлять контрабанду и домагавъ ся авансу для инспекторѣвъ податковыхъ.

(39-ме засѣданє палаты послѣвъ зъ дня 6 лютя.) На вчерашномъ засѣданю палаты послѣвъ предложивъ министеръ финанѣвъ проектъ закона въ справѣ увѣльненя податковыхъ для палаты амбасады росейской у Вѣднѣ. — Въ дальшомъ ходѣ дебаты надъ бюджетомъ министерства финанѣвъ, промавлявъ пос. Козловскій и доказувавъ, що урядники скарбовѣй обходять ся зъ сторонами якъ найчѣмнѣйше и сповняютъ зъ всею точностю свой трудный обовязокъ. Бѣсѣдникъ сказавъ, що має надѣю, що министеръ финанѣвъ увзгляднить всѣ неточности поднесеней подчасъ дебаты поодинокими бѣсѣдниками.

Опѣсля ухвалено рѣдѣлы: „Администрація финанѣвъ“, „загальный зарядъ касовой“, „правительственной будынки“ и т. д. разомъ зъ резолюцією, вызываючою правительство до заведеня прогрессивного податку и цѣлого ряду реформъ на поли финанѣвомъ, межы ними такжъ кодексу карного о провиняхъ скарбовыхъ.

П. Шоръ домагавъ ся нагородъ для громадъ за дѣловодство въ порученѣмъ кружъ дѣланя. — Гайльбертъ нарѣкавъ на вѣлякы фискальней трудности. — Риглеръ жалувавъ ся на дуже прикре положенє селянъ и дробныхъ промышленцевъ, та жадавъ помочи вѣдѣ правительству. — Спенєрь жадавъ реформы податку консумційного.

При титулѣ „сѣль“ промавляли послы Сутнеръ, Лянгъ и Страшевскій. Сутнеръ домагавъ ся заведеня дешевой денатурованой соли для худобы. Лянгъ промавлявъ за резолюцією вызываючою правительство, чтобы оно громадамъ потерпѣвшимъ вѣдѣ элементарныхъ шкодъ, давало бесплатно сѣль до вареня для худобы и до погною. Страшевскій доказувавъ, що цѣна соли есть за висока, черезъ што перепачковуютъ сѣль зъ Россіи. Вѣдповѣдѣна змѣна въ продукції соли могла бы кошты той продукції значно обнизити и цѣна була бы тогды дешевша. Бѣсѣдникъ предлагавъ, чтобы въ рѣзныхъ сторонахъ Галичины, котры вѣнь бы вказавъ, вертѣти за солю.

вѣдси видко їй на шляхъ. — Шляхъ пустый.

Одного поранка вѣишовъ до кѣмнатки панъ Линовскій.

— Добрыдень. — сказавъ по дружньому.

Уляна зѣрвала ся зъ бючимъ сердцемъ.

— Маю звѣтку вѣдѣ пана.

— Скоро верне? — вклинула и поскочила до него, — скоро верне?

Линовскій осмѣхнувъ ся.

— Сежь бо и пише, що поверне скоро — але поверне зъ гѣстями.

— Зъ гѣстями! — перебила наморщивши бровы и повторила: — А! щобъ лишь повернувъ разъ!

— Зъ свояками! — додавъ панъ Линовскій и зновъ осмѣхнувъ ся. — И дома буде имъ тѣсно — писавъ панъ, щобъ вы перебрали ся до паньского дворику надъ озеро.

Уляна зѣрнула его великими очима и стояла мовчки.

— Добре, — вѣдповѣла; — заразъ иду — и почала збирати зъ плачемъ свои рѣчи, що ажъ самому Линовскому зробило ся маркотно.

— Не квапте ся, — сказавъ зъ проволы.

— Кобъ лишь панъ повернувъ чимъ

скорше — шелотѣла нишкомъ и вже йшла; а йдучи думала:

— Не даромъ я непокоила ся! Вѣнь прогнавъ мене вже зъ хаты! Люде его подмовили! Люде радѣ бы насъ розлучити! Але вѣнь верне, а зъ нимъ верне все!

Радѣла, а прецѣнь була неспокойна, а прецѣнь плакала. Прийшла до пустоого дворика и побѣгла напередъ до вѣкна поглянути, чи видко зъ него на дорогу. — Ахъ! и дороги не видко! Сѣла на приспанѣй порогами лавѣ, сперла ся на руцѣ и просидѣла такъ неповоротно годину, двѣ, до вечера. Въ дворику було такъ пусто, такъ пусто! Крѣмъ шурѣвъ и мышей не живъ ту вѣдѣ давна нѣхто: розваленыи коминѣ, потрѣскана пѣчь, аламаныи стѣлы, ослѣнь подѣ стѣною — отъ и цѣла мебѣль. Коло неи нѣ живои душѣ, нѣкого нема навѣтъ близько.

Зближавъ ся вечѣръ зъ своимъ пронимающимъ холодомъ. Змилували ся бодай двораки и прийшли розпалити огонь, невеличкій, холодный, якъ пожалуване рѣвнодушныхъ. Она не творила ся до нѣчого, а въ мысли повтаряла заедно:

— Прогнавъ!

Цѣлу ночь просидѣла на лавѣ — огонь погасъ, не подложила дровъ, засвѣтало, не встала — стратила вже останокъ чутя и при- томности, стратила останокъ надѣй.

И якъ ти филѣ, що вдаряють о берегъ и зновъ уступаютъ, такъ приходила и уступала вѣдѣ ей сердца надѣя — розбивалась о сердце.

Тыждень минувъ у пустѣмъ двѣрку, а его якъ нема, такъ нема, не вертає. Два разы вплавъ вже бѣлый снѣгъ и стаявъ на пример- злѣй земли, два разы покрывали ся береги озера скляными куснями льду, а его не було.

Що дня сѣдала ще Уляна на лавѣ подѣ тополями, що дня дивила ся, вызирала, плакала, и що дня менче сподѣвала ся, що дня лякала ся бѣльше.

Неразъ вже лякала ся его повороту; а нужъ поверне инший, поверне, и не гляне навѣтъ, — вѣдѣпхне — прецѣнь выгнавъ вже зъ хаты!

— Лучше, най не вертає нѣколи, говорила до себе, волю чекати его такъ до смерти, нѣжь дочекати ся того, чого бы я не пережила.

(Дальше буде.)

